

FN FAKTA.

GLOBALA MÅLEN: MÅL 5 – JÄMSTÄLLDHET

Kvinnors rättigheter uppmärksammas i FN-högkvarteret 2020 med anledning av att Pekingplattformen fyller 25 år.

Jämställdhet förutsättning för hållbar utveckling

Mål 5 i Agenda 2030 handlar om jämställdhet mellan kvinnor och män och om frihet från våld och diskriminering för kvinnor och flickor. Framsteg har gjorts under de senaste decennierna men ändå kvarstår svåra utmaningar för kvinnor och flickor i stora delar av världen och pandemin har förvärrat läget. Sverige är ett av världens mest jämställda samhällen men även här finns utmaningar.

Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser och om att alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor

mot kvinnor och flickor måste avskaffas. Att jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar samhällsutveckling har länge stått klart

liksom att politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan könen bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling. Att leva ett liv fritt från våld och diskrimi-

5 JÄMSTÄLLDHET

I september 2015 antog världens stats- och regeringschefer en ny global utvecklingsagenda, Agenda 2030. Den innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling (Sustainable Development Goals, SDG:s) som syftar till att avskaffa fattigdom och hunger, rädda vår planets ekosystem och klimat och skapa fredliga, inkluderande och trygga samhällen. Det är den mest omfattande och ambitiösa utvecklingsplan som mänskligheten någonsin har haft. Världens regeringar bär det yttersta ansvaret för att agendan genomförs men varje människa på jorden berörs och om målen ska kunna nås krävs att alla betydande aktörer i samhället medverkar och påverkar utvecklingen i rätt riktning. I detta faktablad belyser vi det femte av de 17 målen: jämställdhet.

nering är dessutom en grundläggande mänsklig rättighet och gynnar inte bara den enskilda individen utan även samhället som helhet.

Att jämställdhet gavs ett eget mål i Agenda 2030, med flera viktiga delmål, har lagt en grund för fortsatt arbete med dessa frågor. Generellt sett har utvecklingen också gått åt rätt håll under senare år. Kvinnors representation i politiska församlingar är högre än någonsin tidigare och förekomsten av skadliga sedvänjor som barnåktenskap och kvinnlig könsstympning har varit på tillbakagång.

I en rapport från FN:s generalsekretärer António Guterres till det årliga mötet med FN:s kvinnokommission (Commission on the Status of Women, CSW) i mars 2021 konstateras att framsteg gjorts men att utvecklingen generellt sett går för långsamt. Andelen kvinnor i världens parlament har globalt sett fördubblats sedan 1995 men trots detta besitter män fortfarande 75 procent av platserna. På den allra högsta politiska nivån går framstegen ännu långsammare. Endast 21 av världens länder har en kvinna som stats- eller regeringschef och 119 länder har aldrig haft en kvinna på någon av posterna. ”Politisk vilja att förändra maktförhållandena i enlighet med internationella åtaganden om jämställdhet saknas”, enligt rapporten, som vidare konstaterar att kvinnors fulla deltagande ytterligare försvåras av konflikter, klimatförändringar, ojämlikhet, våld mot kvinnor liksom av effekterna av coronapandemin.

Att pandemin slagit hårt mot världens flickor och kvinnor framgår också av 2020 års Sustainable Development Report (FN). De förhållanden som den skapat har lett till att våldet mot kvinnor och flickor ökat då många av dem tvingats stanna i hemmet tillsammans med sina förövare. Samtidigt är det kvinnorna som fått ta på sig det extra omsorgsarbete som stängningar av förskolor och skolor medfört. Det är också kvinnor som står i frontlinjen i kampen mot viruset eftersom de utgör närmare 70 procent av den globala arbetskraften inom vård- och omsorgsyrken.

När det gäller världens flickor konstaterar FN vidare att de skadliga sedvänjorna barnåktenskap och könsstympning före pandemin var på tillbakagång.

Mål 5 – Uppnå jämställdhet och all...

Delmål 5.1

Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

Indikator 5.1.1 Huruvida ett rättsligt ramverk finns på plats för att främja, skydda och övervaka jämställdhet och icke-diskriminering på grund av kön

Delmål 5.2

Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

Indikator 5.2.1 Andelen kvinnor eller flickor 15 år eller äldre som har utsatts för fysiskt, sexuellt eller psykologiskt våld av en nuvarande eller före detta intim partner de senaste 12 månaderna fördelat på formen av våld och ålder
Indikator 5.2.2 Andelen kvinnor eller flickor 15 år eller äldre som har utsatts för sexuellt våld av någon annan person än en intim partner de senaste 12 månaderna fördelat på ålder och brottsplats

Delmål 5.3

Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnåktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

Indikator 5.3.1 Andelen kvinnor i åldrarna 20–24 år som har ingått äktenskap före 15 års ålder och före 18 års ålder
Indikator 5.3.2 Andelen flickor och kvinnor i åldrarna 15–49 år som har varit utsatta för kvinnlig könsstympning fördelat på ålder
Indikator 5.3.3(N) Indikator om hedersrelaterat våld och förtryck

Delmål 5.4

Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur och socialt skydd samt genom att främja delat ansvar inom hushållet och familjen, i enlighet med vad som är nationellt lämpligt.

Indikator 5.4.1 Andel tid som läggs på obetalt omsorgs- och hushållsarbete fördelat på kön, ålder och plats

Delmål 5.5

Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

Indikator 5.5.1 Andelen platser som innehas av kvinnor i (a) riksdag och (b) kommun- och regionmaktige
Indikator 5.5.2 Andelen kvinnor i chefsposition

Var fjärde kvinna i åldern 20 till 24 år hade gifts bort som barn 2009, tio år senare hade detta minskat till var femte samtidigt som förekomsten av kvinnlig könsstympning också minskade.

Efter pandemins utbrott tyder rapporter på att den positiva trenden är bruten. Många program som syftar till att förhindra kvinnlig könsstympning har

avbrutits vilket riskerar att resultera i att ytterligare två miljoner flickor stymplas. När det gäller barnåktenskap riskerar stängningar av skolor liksom den ökande fattigdomen i pandemins spår att leda till att ytterligare 13 miljoner flickor under 18 år gifts bort under den kommande tioårsperioden.

I sitt budskap på internationella kvin-

MÅL 5

alla kvinnors och flickors egenmakt

Delmål 5.6

Säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiva rättigheter i enlighet med överenskommelserna i handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling, Pekingplattformen samt slutdokumenten från respektive översynskonferenser.

Indikator 5.6.1 Andelen kvinnor i åldrarna 15–49 år som fattar sina egna beslut om sexuella relationer, preventivmedel samt sexuell och reproduktiv hälsovård

Indikator 5.6.2 Andelen länder med lagar och förordningar som garanterar fulla och lika rättigheter för kvinnor och män i ålderna 15 år och äldre till sexuell och reproduktiv hälsovård, information och utbildning

Indikator 5.6.3(N) Andel unga i åldern 16–29 år som uppger att de, i skolan, fått de kunskaper de behöver för att ta hand om sin egen sexuella hälsa

Delmål 5.A

Genomföra reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till finansiella tjänster, arv och naturresurser, i enlighet med nationell lagstiftning.

Indikator 5.a.1 (a) Andelen jordbrukare som är ägare eller rättighetsinnehavare av jordbruksmark fördelat på kön och (b) andelen kvinnor av ägare eller rättighetsinnehavare av jordbruksmark fördelat på typen av innehav

Indikator 5.a.2 Andelen länder med ett rättsligt ramverk (inklusive sedvanerätt) som garanterar kvinnors lika rätt till ägande och/eller kontroll av mark

Indikator 5.a.3(N) Kvinnors nettoinkomst som andel av mäns nettoinkomst

Delmål 5.B

Öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt

Indikator 5.b.1 Andelen individer som äger en mobiltelefon fördelat på kön

Delmål 5.C

Anta och stärka välgrundad politik och genomförbar lagstiftning för att främja jämställdhet och öka alla kvinnors och flickors egenmakt på alla nivåer.

Indikator 5.c.1 Andelen länder med system för att spåra och anslå offentliga medel till jämställdhet och kvinnors egenmakt

"N" står för "nationell indikator". Läs mer om indikatorerna till de globala målen på <https://unstats.un.org/sdgs>.

nodagen den 8:e mars 2021 underströk António Guterres den viktiga roll som världens kvinnor spelar i sina samhällen och konstaterade att många länder med kvinnliga ledare har klarat pandemin bättre än andra länder. Samtidigt betonade han att jämställdhet inte kommer av sig själv utan att kraftfulla åtgärder krävs. Han efterlyste lagar och policies

för att stödja kvinnliga ledare, ökad finansiering till kvinnliga kandidater liksom till kvinnorörelsen och dess organisationer, samt effektiva insatser för att förhindra våld mot kvinnor i hemmen, på internet och i övriga sammanhang.

"Covid-19 har varit en katastrof för världen, och för kvinnor och flickor.

Men vi har också tvingats se orättvisor

och bräcklighet i vår värld liksom den inrotade könsdiskrimineringen. När vi tar itu med den kursändring som pandemin så tydligt visar krävs måste kvinnorna sättas i centrum", sade Guterres.

SVERIGE OCH MÅL 5

Av de 17 globala målen har Sverige i nuläget uppnått fyra, enligt den globala statistik som tas fram av experter inom nätverket SDSN och Bertelsmann Stiftung. Mål 5 om jämställdhet är ett av dessa.

Att Sverige anses ha uppnått mål 5 ska dock inte tolkas som att utmaningar saknas när det gäller jämställdhet i vårt land. I Statistikmyndigheten SCB:s rapport *Lämna ingen utanför* (november 2020) konstateras att kvinnor och flickor i Sverige ofta är mer sårbara än män och pojkar, "särskilt när olika sårbarheter och utsattheter överlappar varandra". Till exempel upplever kvinnor i områden med socioekonomiska utmaningar otrygghet i högre grad än män och avstår från att röra sig utomhus på kvällstid. Sett till samhället som helhet drabbar sexuella trakasserier, sexuella övergrepp och sexuellt våld kvinnor och yngre i betydligt högre utsträckning än män och äldre.

Det finns också ekonomiska och arbetsmarknadsmässiga förhållanden som visar på bristande jämställdhet i Sverige. Ensamstående kvinnor med barn är till exempel ekonomiskt utsatta i högre utsträckning än ensamstående män med barn. En högre andel kvinnor än män har också tidsbegränsade anställningar och merparten av dem som vill och kan arbeta mer än de gör är kvinnor.

TEXTEN I MÅL 5

Den fullständiga skrivningen av mål 5 i Agenda 2030 är: *Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt* (achieve gender equality and empower all women and girls). För att kunna kommunicera de globala målen bättre har benämningen av varje mål givits en kortform, i detta fall *jämställdhet*.

De första två delmålen under mål 5 är viktiga övergripande mål som handlar om att avskaffa all diskriminering mot kvinnor (delmål 1) respektive våld och utnyttjande (2).

Därefter kommer delmål 3 som

handlar om att avskaffa alla skadliga sedvänjor ”såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning”. Delmål 4 och 5 handlar om jämställdhet på två centrala arenor i samhället – i hus-hållet respektive inom ledarskap och beslutsfattande. Sedan kommer delmål 6 som är kontroversiellt i många länder då det handlar om tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Efter de sex sifferdelmålen finns tre bokstavsmål (5.A till C) som handlar om åtgärder och metoder för att de första delmålen ska kunna nås, däribland reformer och lagstiftning för att ge kvin-

nor lika rätt till ekonomiska resurser och för att främja jämställdhet på alla nivåer i samhället.

För att kunna mäta hur arbetet med de globala målen går har FN tagit fram 231 globala indikatorer. Varje land ska även ta fram nationella indikatorer och metoder för att mäta utvecklingen. För Sveriges del är det Statistikmyndigheten SCB som ansvarar för arbetet med indikatorerna.

Den fullständiga texten till mål 5 samt de indikatorer som är kopplade till delmålen framgår av rutan på föregående uppslag (N står för ”nationell indikator”).

Foto: UN Photo

En kvinna i Bamako, Mali, röstar i den första rundan i presidentvalet 2018.

Foto: Henrik Börjesson

Hur bidrar Svenska FN-förbundet med sin verksamhet till mål 5? Vi frågade Annelie Börjesson, ordförande.

Diskriminering, orättvisor och övergrepp är vardag för många flickor och kvinnor, och FN-förbundet bidrar sedan länge på olika sätt för att förändring till det bättre ska ske. Vi driver bland annat projektet Flicka som riktar sig mot könsstympning och barnäktenskap, två skadliga sedvänjor som inverkar negativt på såväl den enskilda människan som på hela samhällen. När barnäktenskapen blir färre får fler flickor gå i skolan vilket ger många positiva effekter. Vidare tar FN-förbundet debatt och påverkar i en mängd frågor för att stärka flickors och kvinnors rättigheter, däribland när det gäller rätten till sexuell och reproduktiv hälsa.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Mål 5 i Agenda 2030 handlar om ökad jämställdhet och om stopp för våld och diskriminering mot flickor och kvinnor. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Stöd Flicka!

Ge ett kontinuerligt stöd till kampen mot kvinnlig könsstympning och barnäktenskap genom att bli månadsgivare till FN-förbundets projekt Flicka! De insamlade medlen går till FN:s befolkningsfond UNFPA och dess framgångsrika arbete med att avskaffa dessa två skadliga sedvänjor. Läs mer på fn.se/flicka, gå till fn.se/manadsgivare eller swisha en engångsgåva till 90 05 638 och ange Flicka!

Engagera dig på sociala medier!

I samband med internationella kvinnodagen den 8 mars tog FN-förbundet fram ett filter till Instagram stories som du enkelt kan använda för att ta ställning online. Du hittar det genom att klicka dig in på vårt Instagramkonto [@fnforbundet](https://www.instagram.com/fnforbundet) eller genom att söka på ”jämställdhet” bland dina filter. Smycka dina stories med budskap om jämställdhet och ta ställning du med!

Sprid detta faktablad!

Mål 5 i Agenda 2030 handlar om jämställdhet och om de viktiga delmål som världssamfundet enats om för att främja flickors och kvinnors rättigheter. Agendan och de 17 globala målen är viktiga verktyg i arbetet för en bättre värld. Du kan bidra genom att kostnadsfritt beställa en bunt av detta faktablad och sprida informationen bland vänner och familj. Skicka att mejl till varldshorisont@fn.se!